

Sjokkerende historieløshet

Lørdag
14.6.97

114417

Nordlandsposten onsdag 6/6 inneholder på 1. og 6. side så grove feil at jeg må be om plass for en oppklaring. Avisens opplysning på 1. side om at Olav Hestvik ble innsatt som ordfører i Sørfold av den tyske okkupasjonsmakt er riv ruskende gal. Okkupasjonsmakten som sådan innsatte ikke en eneste ordfører.

Først et lite glimt av 1940-historien. I undersøkelseskommisjonen av 1945's innstilling står det s. 152 at det var den 14. april 1940 at Norges Høyesterett oppnevnte Administrasjonsrådet. Oppnevningen finnes omtalt i Osloavisene for 16. april, bl.a. i Morgenbladet nr. 102. I avsnittet «Konstitusjonell vurdering» opplyses at «rådet er et ledd i den tyske administrasjon av det besatte Norge med folkerettslig hjemmel i 4. Haagkonvensjons bestemmelser i landkriksreglementet. Det er for såvidt den samme hjemmel som de etterfølgene kommisariske statsråders og Quislings senere regjering har». Den 24/4-40 ble ordningen av Administrasjonsråd godkjent av Hitler. I UK's innstillings. 206 konstateres at «samarbeid med de tyske myndigheter var en av rådets oppgaver fra første til siste dag».

Før den tyske okkupasjon i 1940 ble daværende inspektør i Riksmeglingsinstituttet Karl Hess Larsen (1900-1966) utnevnt til fylkesmann i Nordland. Han satt i fylkesmannsstillingen til 25. juli 1941. Hess Larsen tilhørte ikke NS. I 1951 ble han fylkesmann i Østfold. Det var i hans fylkesmannstid at den kommunale og fylkeskommunale nyordning ble innført i Nordland ved årsskiftet 1940/41. Dette skjedde i henhold til Innenriksdepartementets forordning av 21/12-1940. (De folkevalgte organers funksjonstid utløp 31/12-1940). Om den kommunale nyordning opplyser foran nevnte innstilling s. 343: «Herreds og bykommunene skulle ledes av en ordfører som representerte kommunen og ledet dens forvaltning under personlig ansvar. Både ordfører og varaordfører skulle oppnevnes av departementet». Ved siden av ordførerne skulle stå såkalte formenn. I UK's innstilling står det nederst på s. 343: «Disse rådgivende formenn skulle oppnevnes av fylkesmannen i samråd med NS fylkesfører (min uthevelse) og den ordfører departementet oppnevnte. Ble fylkesmannen ikke enig med fylkesføreren, skulle saken avgjøres av Innenriksdepartementet. Samtidig ble fylkesmannen gjort til leder for fylkeskommunen et-

ter de samme prinsipper. Før departementet foretok oppnevningen av ordførere, ble de fleste fylkesmennene og fylkesførerne kalt inn enkeltvis til konferanse i departementet.»

Forøvrig kan jeg opplyse at i Nordland ble 26 av tidligere ordførere oppnevnt. Av de 37 nyutnevnte ordførere var eller ble 27 medlemmer av NS. Flertallet av formennene var ikke NS-medlemmer.

Når jeg leste kritikken mot formannen i Sørfold historielag kom jeg i hu hva professor Johs. Andenæs sa i et foredrag etter krigen: «I dag er det mer nazisme utenfor enn innenfor fangeleirene».

Motviljen mot å henge opp et bilde av Olav Hestvik i ordførergalleriet forekommer meg merkelig. Her legger jeg vekt på at bildet av Trondheims ordfører i 1940, Ivar Skjånes, henger i ordførergalleriet i byen, til tross for at Stor-Oslos Milorgsjef major O. H. Langeland, skriver om ham i boken «Dømmer ikke», s. 58: Ordføreren i Trondheim reddet general Dietl ved Narvik». Krigshistorikeren oberstløytnant Eystein Fjærli ble rystet da jeg viste ham Milorgsjefens uttalelse.

I Nordlandsposten 25/4-81 finnes en fire-siders stort opplått artikkel: «Terboven takker for god hjelp». Det er Bodø's dyktige lokalhistoriker Knut Støre som har laget beretningen (med fyldig billedstoff fra tyske arkiver). Reportasjen gir en god beskrivelse av den omfattende utbedring av Værnes flyplass i april dagene 1940. Det var den såkalte Centralkomite med bl.a. ordfører Skjånes (A) som sørget for at 2000 mann møtte fram til flyplassutbyggingen. I forannevnte artikkel beskriver Støre arbeidet på Værnes som «et skammens kapittel i norsk historie. Men ingen av dem som gikk tyskerne til hånd den gang, ble trukket for retten. Da oppgjørets time sto i 1945, ble det trukket et glemselens slør over hele affæren.»

Ivart Skjaanes ble fylkesmann i 1948.

John Sand

Nordlandsposten